

ע"פ 607/16 – פלונית נגד מדינת ישראל

**בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים
ע"פ 607/16**

כבוד השופט א' חייזר
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט נ' סולברג

המערערת:

פלונית

נ ג ד

המשיבת:

מדינת ישראל

ערעור על גזר הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים
(כב' השופט הבכיר א' כהן) בת"פ 2591-05-15 מיום
14.12.2015

תאריך הישיבה:

כ"ה באדר ב התשע"ו (4.4.2016)

בשם המערערת:

עו"ד חגית ריזמן-אבודר罕

בשם המשיבת:

אין התיקיות בשל שביתת הפרקליטים

פסק דין

השופט ע' פוגלמן:

ערעור על גזר הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים (כב' השופט הבכיר א' כהן) בת"פ 2591-05-15 מיום 14.12.2015, שבו נגזו על המערערת 32 חודשי מאסר בפועל ומאסר על תנאי כמפורט בגזר הדין. הערעור שלפניינו מופנה לחומרת העונש שהושת על המערערת.

עמוד 1

כל הזכויות שמורות לאתר פסק דין - verdicts.co.il

1. המערעת הורשעה על פי הودאתה בעבירה של הצהה לפי סעיף 448(א) רישא לחוק העונשין, התשל"ג-1977 (להלן: חוק העונשין); ובعبارة של חבלה בכונה מחמורה לפי סעיף 329(א)(3) לחוק העונשין. כעולה מכתב האישום, ביום 28.4.2015 הגיעה המערעת לתחנת הדלק "פז" ברחוב דרך בית לחם בירושלים (להלן: תחנת הדלק). סמוך לאחר מכן, פנתה המערעת אל המתлонן (להלן: המתلون) שהגיע אותה שעה לתחנת הדלק על מנת לتدלק את רכבו, בעודה ממיללת מספר מילים לא ברורות. משלא עונתה, התרחקה המערעת מהמקום. מיד לאחר מכן, חזרה לכיוון רכבו של המתلون והציתה את פיות תדלק הרכב באמצעות מצת בזמן שאחיו של המתلون ישב ברכב. כתוצאה מהמעשה התקחה אש ברכב וברצפת תחנת הדלק, אך לא נגרם נזק בגוף.

2. בית המשפט הורה על קבלת תסוקיר שירות המבחן בעניינה של המערעת (להלן: התסוקיר). מהतסוקיר עולה כי המערעת, כבת 34, גישה אם לשנים. בתה של המערעת נמסרה למשפחתי אמונה ובנה נמסר לאימוץ. המערעת הורשעה בעבר בעבירות סמים, אלימות, רכוש והפרת הוראה חוקית, וריצתה מספר עוני מאשר קיצרים כשהאחרון שבhem הסתיים לפני שנים ומחצה. בעבר אובחנה המערעת(Clouka) בנסיבות, אושפזה כמה פעמים ואף קיבלת טיפול רפואי. במשך השנים הפניה המערעת לטיפול במסגרת טיפולות ושיקומיות בתחום בריאות הנפש וגמילה מסמים, ואולם - כעולה מהתשקיר - המערעת לא התמידה בכך הטיפול הרפואי, הן במסגרת הטיפולות שאליהן הפניה. בשנת 2012 הפניה המערעת על ידי שירות המבחן לטיפול בקהילה טיפול המיעודת לאנשים הסובלים מבעיות התמכרות, אולם צינה לפני גורמי הטיפול כי היא אינה מעוניינת הטיפול ארוך טווח. על רקע זה הערכו גורמי הטיפול כי המערעת חסרת בשלות ומוטיבציה להשתלב במסגרת טיפולית. אשר להערכת הסיכון הנש��ת מהמערעת, קבוע שירות המבחן כי קיים סיכון גבוה להישנות התנהלות אלימה ופגיעה כלפי הסביבה. זאת - בין היתר - על יסוד הערכת שירות המבחן כי המערעת מבטא מוטיבציה חייזנית לקבלת טיפול, אך ללא שינוי משמעותי בהבנתה אשר במצב הנפשי ולצורך בקבלת טיפול רפואי. לפיכך, שירות המבחן העירין כי מסגרת טיפולית תתקשה מתחת מענה למסוכנות הנש��ת מהמערעת.

3. בנוסף על התסוקיר, הורה בית המשפט כי המערעת תיבדק על ידי פסיכיאטר בהתאם לסעיף 190 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חווות הדעת הפסיכיאטרית) לצורך קביעת העונש. בחווות הדעת הפסיכיאטרית צוין כי המערעת אושפזה 27 פעמים החל משנת 2002 והיא סובלת מכמה הפרעות נפשיות. עוד צוין כי בעבר טיפול פסיכיאטרי, אולם לא שיתפה פעולה הטיפול ולא גילתה מוטיבציה להיגמל מסמים. עוד נקבע בחווות הדעת הפסיכיאטרית כי על יסוד היסטוריית השימוש של המערעת במסמים היה עליה לדעת כי צריכה מגברת של סמים עלולה להביא אותה לכדי אלימות - ואולם, המערעת לא נמנעה משימוש במסמים ולא התמידה הטיפול. בבדיקה שנערכה למערעת נקבע כי אין קשר סיבתי בין ההפרעות הנפשיות שהיא היא סובלת לבין האירוע נושא כתב האישום; כי היא אחראית למעשה ומסוגלת להבין את משמעות המעשים שמיחסים לה; וכי היא מסוגלת לעמוד לדין.

4. משועין בתסוקיר ובחווות הדעת הפסיכיאטרית שהובאו לעיינו פנה בית המשפט לגזירת עונשה של המערעת. בבואה לקבוע את מתחם הענישה ההולם למעשה נדרש בית המשפט המחויז לחומרה יתרה של עבירה ההצתה - גם כשהיא מתיחס לרכוש בלבד - זאת על רקע הפטנציאל לריגמת נזקי גופו; לנזק החמור שהיה עלול להיגרם בסיסיות העניין שלפנינו לחוי אדם; ולהרשעותה הקודמות של המערעת. בה בעת, ניתן משקל ממשי למצבה הרפואית של המערעת ולעובדה שמאסר יפגע במצבה הנפשי; ולנסיבות חייה הקשות. משכך, נקבע מתחם הענישה בטוויח שבין 24 לבין 60 חודשים בפועל. לצורך גזירת עונשה של המערעת בגין המתחם התבסס בית המשפט על החלטת בית

משפט זה בעניין מימון (ע"פ 1727/14 מימון נ' מדינת ישראל (6.1.2015) (להלן: עניין מימון), שבמסגרתו הורשע המערער בעבירות הצתה, נסף להרשותו בעבירה של הפרת הוראה חוקית ובאיומים. חוות דעת פסיכיאטרית שנערכה למעערר קבעה כי הוא סובל מהפרעה נפשית, אך כשיר לעמוד לדין. בית המשפט (כב' השופט י' עמית) אישר את מתחם הענישה שנקבע על ידי בית המשפט המחוזי בין 30 ל-60 חודשי מאסר בפועל (שם, פסקה 9), אולם נקבע כי יש להתחשב במצבו הרפואי של המערער בגזרת עונשו (שם, פסקה 11). לפיכך, בית משפט זה העמיד את עונשו של המערער על 30 חודשי מאסר בפועל, חלף 36 חודשים, כפי שקבע בית המשפט המחוזי. על יסוד דברים אלה, עונשה של המערערת נגזר ברף התקתו של המתחם והועמד על 32 חודשי מאסר בפועל, לצד 12 חודשי מאסר על תנאי. לאור עמדת המשיבה, בית המשפט המחוזי נמנע מהשתתת קנס על המערערת ומהיובה בתשלום פיצוי למיטלון. בנוסף, נקבע כי המערערת תקבל טיפול רפואי הולם במהלך תקופת מאסרו.

הטענות בערעור

5. בערעור שלפנינו טענת המערערת כי הושת עליה עונש מאסר חמוץ מדי שאינו מביא בחשבון די הצורך את נסיבותיה האישיות החרגות ואת ההפרעות הנפשיות שמהן היא סובלת. לטענה, לא ניתן להעמידה בשורה אחת עם מבצעי עבירות הצתה במרקם אחרים שבהם קדם למעשה ההצתה תכנון והוא נבע ממניע עברייני, אידיאולוגי או נקמני. לטענה, בגזר הדין קבע בית המשפט רף עונשה גבוה, שאינו תואם את נסיבותיה האישיות הקשות, את מצבה הרפואי, ואת העובדה שבעת ביצוע המעשים הייתה במצב נפשי מעורער המשולב בשימוש אינטנסיבי בסמים או בתרופות. המערערת טענה כי שיקול הדעת שלה בעת ביצוע המעשה היה מוגבל וכי הייתה קרובה לסייע לאחריות פלילית. בנוסף, טענה המערערת כי בית המשפט המחוזי לא נתן משקל מספיק לכך שמדובר באירוע שארך מספר שנים בודדות ולא קדם לו כל תכנון או מחשבה; ולכך שהודתה במעשה והביעה חרטה. לסיום הדגישה המערערת את מצבה הנפשי היורד מאז החלה לרצות את עונש מאסרו ואת החשש כי עונש מאסר יפגע בה באופן משמעותי, על רקע מצבה הנפשי.

6. עובר לדין הוגש לעוננו תסוקיר משלים (להלן: התסוקיר המשלים) בעניינה של המערערת. בתסוקיר המשלים צוין כי המערערת שוהה בבית הסוהר "נווה תרצה" בגין המיעוד לאסירות בעלות ריקע התמכרווי, ועובדת בתעסוקה בבית הסוהר. המערערת משתתפת בפרויקט לאסירות בעלות צרכים מיוחדים, הכולט טיפול קבוע ומגנטי העשרה על בסיס יומי. שירות המבחן ציין כי המערערת מתמידה בהגעה לפעילויות וכי התרשםות גורמי הטיפול בבית הסוהר היא כי המערערת מפיקה מכך תועלת. בנוסף, נמסר לשירות המבחן כי המערערת נמצא בקשר תקין עם עובדת סוציאלית וכי היא נמצאת במעקב פסיכיאטרי, נוטלת טיפול רפואי ומוגדרת ב"השגחה" על רקע התרשםות הפסיכיאטר. כעולה מדיוח גורמי הטיפול בבית הסוהר, התנהגות המערערת מאופיינת בפרצנות (אימפלטיביות) והיא נתונה לתחומיות קיצונית במצב רוחה. מגישה שערק שירות המבחן עם המערערת עולה כי היא נתונה במצבה נפשית, וזאת על רקע קושי להסתגל לתנאי מאסרו וחס עין מצד האסירות האחרות. שירות המבחן ציין כי המערערת ביטהה מודעות לבrait העתמכרות שלה לסמים ולבעיה הנפשית שממנה היא סובלת. בנוסף, המערערת נשאת באחריות לביצוע העבירות שבין הורשעה, אולם טענה כי היא אינה זוכרת דבר ממשה וכי בעת ביצוע העבירות הייתה תחת השפעה של כמה סמים, שפגעו ביכולת השיפוט שלה. אשר לתוכנית הטיפול שבה נוטلت המערערת חלק, שירות המבחן ציין כי המערערת אינה מרוצה ממנה וכי היא הייתה מעוניינת להשתלב בתכנית לגמילה מסמים מחוץ לבית הסוהר.

ביום 4.4.2016 התקיים הדיון לפנינו. במהלךו המערערת שבה על טענותיה בערעור שהגישה. נציג המשיבה לא התיצב לדין בשל שביתת הפרקליטים ועל כן לא נשמעות תשובה לערעור.

7. לאחר שבחנו את נימוקי הערעור בכתב ובעל פה ומשעינו בתסקירות המשפטים שהובא לעיונו, הגיענו לכל מסקנה כי דין הערעור להידחות._CIDOU, ערכאת הערעור תמנע מההתערבות בעונש שנגזר בערכאה הדינית, למעט במקרים חריגים שבהם העונש שנגזר סוטה סטיה ניכרת מהנענישה המקובלת במקרים דומים; או מקום שבו נפלת טעות מהותית בಗזר הדין (ע"פ 8846/15 דראז נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (13.3.2016)). המקרה שלפנינו אינו בא בקהלם של מקרים אלה. CIDOU, עבירת ההצעה היא עבירה חמורה, גם כאשר היא מתיחסת לרכוש בלבד, וזאת בשל הפטנציאלי הרוב לגרימת נזקי גוף חמורים (ע"פ 4036/13 אמараה נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (5.10.2014) (להלן: עניין אמARAה); ע"פ 728/13 עוזיה N' מדינת ישראל, פסקה 7 (20.11.2013); ע"פ 4311/12 סורי N' מדינת ישראל, פסקה 3 (8.11.2012) (להלן: עניין סורי)). מטעם זה אף נפסק שככל תגרור הרשעה בעבירות ההצעה עונש מאסר בפועל (עניין סורי, פסקה 4), הגם שחוומרת העונש עשויה להשנות מקרה למקורה על פי נסיבותו:

"ניתן להצביע על מדרגיBINIM של חומרה, מה שיכל להסביר את הסיבה לכך שהענישה הנלוות לעבירות ההצעה אינה אחידה ונעה על סקללה רחבה [...] ההצעה של נכס בניסיבות שאין לחוש כה ההצעה תתפשט לרכוש אחר; ההצעה של נכס שעלולה להתרפש ולפגוע ברכוש אחר; ההצעה של נכס שיש בה פוטנציאלי לפגיעה בגוף ובנפש; ההצעה של נכס בנוכחותו הקרובות והמידיות של אדם, מה שմגביר את פוטנציאלי הפגיעה בגוף ובנפש; ההצעה שגרמה בפועל לפגיעה בגוף ובנפש על אף שהמצית לא התקoon לכך (מחשבה פלילית של פיזיות); וההצעה בכונה לפגוע בגוף ובנפש" (uneiIN אמARAה, פסקה 6).

8. בבואנו לבחון מקרים קרובים בנסיבותיהם ל מקרה שלפנינו עולה כי העונש שהושת על המערעת אין סוטה באורח ממשי מרמת הענישה הנהוגת. כך, בעניין שאול (ע"פ 7887/12 שאול N' מדינת ישראל (24.4.2013) (להלן: עניין שאול)) נדון ערעוו של אדם שהורשע בהצעת רכוש, אשר אובחן כסובל ממחלת נש ושהובתו עמד גם עבר פלילי עשיר. בית המשפט המחוזי (כב' השופט ג' קרא) העמיד את מתחם העונש בין שניםים לבין ארבע שנים מאסר בפועל, ובתווך גזר על 30 חודשי מאסר בפועל. ערעוו של המערער לבית משפט זה נדחה, תוך שבית המשפט ציין כי "מתחם הענישה שנקבע [בבית המשפט המחוזי - ע' פ'] מתאים ואולי אף נוטה לקולא, גם לגבי אדם במצבו הנפשי של המערער" (שם, פסקה 8) (למקרים קרובים - הגם שלא התעוררה בהם סוגיות מצבו הנפשי של המבצע - ראו, בין רבים: ע"פ 1951/14 מקון N' מדינת ישראל (15.2.2015) (להלן: עניין מקון); ע"פ 1846/13 עמאש N' מדינת ישראל (1.12.2013); ע"פ 4700 N' מדינת ישראל (19.9.2012)).

9. אכן, כפי שטעה המערעת, ישנן דוגמאות לקרים שבהם בגין הרשעה בהצעה הושתו עונשים שאינם כוללים רכיב של מאסר בפועל אלא של עבודות שירות בלבד. ואולם, מדובר במקרים מעטים שהקביעה בהם הושתתה על נסיבותיו הייחודיות של מקרה. כך למשל בעניין סורי גזר בית משפט זה על המערער 6 חודשי מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות שכן מדובר במעערר שהוא כבן 19 בעת ביצוע העבירה, ללא כל עבר פלילי לחובתו, אשר שיתף פעולה עם ההליך הטיפולי בעבר וניתנה בעניינו המליצה חיובית של שירות המבחן בדבר ריצוי עונש המאסר בדרך של עבודות שירות (וראו גם ע"פ 4390/03 ספנוב N' מדינת ישראל (18.8.2003); ע"פ 9427/11 מדינת ישראל N' אנידג'ר (16.2.2012)). לא כך במקרה שלפנינו. כפי שתואר לעול, למעערעת רקע נפשי מורכב ובער פלילי מכבד. התרשםותו של שירות המבחן מהמערעת אינה חיובית והוא נמנע מלבוא בהמלצת שיקומית בעניינה, משנמצא כי למעערעת קושי

להתميد באפקים הטיפוליים, ומשכך השפעתם לגביה מוגבלת. על רקע כל אלה העריך שירות המבחן כי נשקפת מהמעעררת מסוכנות וכי ישנו חשש להישנות התנהגות אלימה מצדיה. זאת ועוד, נזכיר כי המערערת הציטה את פית התדרוקן כר לפטע, במעשה גחמה, בנוכחותו הקרובה והמיידית של אחיו של המתلونן, שהוא בסיכון ממשי להיפגע בתוצאה מעשה הוצאה. מעשה זה מדגים היטב את המסוכנות הנשקפת מהמעעררת והוא נופל לסוג המקרים החמורים, שבהם התקיים פוטנציאל ממשי לפגיעה בגוף ובנפש, גם שלא קדם למעשה תכנון (והשו עניין מוקדם, פסקה 6).

10. אכן, לא נעלמו מעינינו נסיבותה החיריגות של המערערת, שבמשך שנים מתמודדת עם הפרעות נפשיות. כאמור בסעיף 40(א)(9) לחוק העונשין, אחד השיקולים שיש לבחון בבואה בית המשפט לקבוע את מתחם הענישה ההולם הוא קרבת הנאשם לסייע לאחריות פלילית (והשו עניין מימון, פסקה 11; ע"פ 8373/11 פושקריבס נ' מדינת ישראל (23.7.2012)). דברים אלה לא נעלמו אף מעוני בית המשפט המחויז, שגורר – כאמור – את דינה של המערערת ברף התהמון בגדרי מתחם הענישה שנקבע, וזאת חרף החומרה הרבה שבביצוע העבירה. לכל אלה יש להוסיף, כי כעולה מעמדת שירות המבחן, ונוכח מצבאה הרפואי של המערערת, בשלב זה מסגרת טיפולית חיצונית לא תוכל לאין את המסוכנות הנשקפת מהמעעררת ואת החשש מהישנות התנהגות אלימה.

11. להבדיל מכך, ביום נמצאת המערערת במסגרת טיפולית בתוך בית הסוהר, ואף מתמידה בהגעה למפגשים ומפיקה מכך תועלת. בדיון שהתקיים לפניינו ציינה נציגת שירות המבחן כי – על יסוד העובדה שמדובר בתקופת המאסר הממושכת הראשונה של המערערת – יתכן שלקרנות שחורה ניתן יהיה להכין עבורה תכנית שיקום מסודרת בשיתוף אמה של המערערת, וכך אף נציג שיעשה (והשו עניין מימון, פסקה 12).

בכפוף להמלצתנו זו, הערעור נדחה.

ניתן היום, ד' בניסן התשע"ו (12.4.2016).

שופט

שופט

שופטת